

Kvalitativ undersøgelse af tovholderernes oplevelse af OrkesterMester

Kvalitativ evaluering
af OrkesterMester
ifølge tovholderne

April 2024

DMK Danske
Musik- og
Kulturskoler

will&agency

Indhold

Forord	3
Om evalueringen	4
Undersøgelsens formål	4
Organisering af OrkesterMester.....	7
Samarbejdet mellem folkeskole og musikskole.....	17
Etablering af et frivilligt skoleorkester	24

Forord

Kære læser

Vi har spurgt børnene!

På baggrund af arbejdet i OrkesterMester, hvor folkeskoler og musik- og kulturskoler i hele landet har samarbejdet om orkesterklasser, har vi spurgt eleverne om deres erfaringer og læring.

Formålet har været at give et indblik i, hvordan børnemålgruppen oplever OrkesterMester-tilbuddet. Børnene beskriver, hvordan orkestermusik og samspil tager sig ud fra deres perspektiv, hvad der motiverer dem, hvad der skaber en god fritidsoplevelse, og hvad der kan fastholde deres interesse for musikalske fællesskaber.

Undersøgelsesdesignet har koncentreret sig om fire hovedområder: det gode fritidstilbud, den gode skoleorkesteroplevelse, relationen mellem musikhæder og elev samt forholdet til klassisk musik. Håbet er, at indsigterne fra undersøgelsen kan anvendes som inspiration og fælles vidensgrundlag for alle, der arbejder med eller er interesseret i musikalske børnefællesskaber.

God læselyst!

Med venlig hilsen

DMK

Om evalueringen

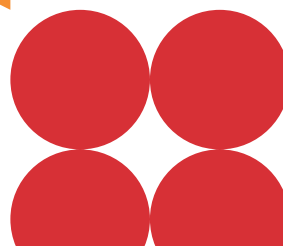
Evalueringen består af interviews med tovholdere og interessenter fra ti skoler, der har bidraget med værdifulde indsigter til evalueringen. De udvalgte skoler er valgt efter geografisk beliggenhed, således at alle regioner er repræsenterede i undersøgelsen.

På fem af de ti skoler er der gennemført interviews med elever, lærere og tovholdere. De sidste fem interviews er gennemført som telefoninterviews. Den kvalitative evaluering af OrkesterMester er gennemført i vinteren 2023/24.

Undersøgelsens formål

Denne undersøgelse er udarbejdet af Will & Agency for Danske Musik- og Kulturskoler og OrkesterMester. Undersøgelsens formål har været at indsamle deltagende tovholderes erfaringer med at drive og afvikle OrkesterMester i praksis. Evalueringen har vist, at der ikke findes en 'one size fits all'-tilgang for OrkesterMester. Indsigterne i denne rapport skal derfor ikke opleves som en how-to-guide, men i stedet ses som inspiration og input fra skoler, hvis erfaringer bygger på de enkelte skolers tilpassede tilgang og oplevelse.

Denne rapport er inddelt i tre afsnit. I det første afsnit kortlægges det, hvordan OrkesterMester er organiseret på de deltagende skoler, og hvilke erfaringer tovholdere og lærere har. I det andet afsnit undersøges det, hvordan samarbejdet mellem folkeskole og musikskole faciliteres på de deltagende skoler, og i det tredje og sidste afsnit deles der erfaringer med at etablere et frivilligt skoleorkester. Indsigterne fra denne evaluering kan anvendes som inspiration og fælles vidensgrundlag for alle, der arbejder med eller er interesserede i børn og musikalske fællesskaber og tilbud.

Dataindsamling

Interviews med tovholdere og lærere på tværs af 10 byer med flere skoler og musikskoler involveret.

Organisering af OrkesterMester

Når tovholderne fortæller, hvordan OrkesterMester afvikles på netop deres skole, står det hurtigt klart, at der ikke findes to identiske OrkesterMester-forløb. Ingen organisering er ens i OrkesterMester. Næsten hver skole, musikskole og samarbejde har valgt hver deres organisering. Nogle skoler har valgt at have mange forskellige instrumenter – en enkelt skole har haft op til otte forskellige instrumenter og en lærer til hvert eneste instrument.

På nogle skoler spiller eleverne på det samme instrument i to år, hvor de på andre skoler prøver fire forskellige instrumenter i kortere forløb ad gangen. Nogle har undervisning i et musiklokale, andre har undervisning i lokaler i SFO, klub, Aula, festsal eller klasselokaler på folkeskolerne, og hos andre foregår undervisningen på den lokale musikskole. Nogle har delt undervisningen op, så det kun er halvdelen af klasserne, der får undervisning ad gangen; andre har alle elever afsted på én gang.

Der findes ikke to ens OrkesterMester-forløb

Når tovholderne fortæller, hvordan OrkesterMester afvikles på netop deres skole, står det hurtigt klart, at der ikke findes to identiske OrkesterMester-forløb. Ingen organisering er ens i OrkesterMester. Næsten hver skole, musikskole og samarbejde har valgt hver deres organisering. Nogle skoler har valgt at have mange forskellige instrumenter – en enkelt skole har haft op til otte forskellige instrumenter og en lærer til hvert eneste instrument. På nogle skoler spiller eleverne på det samme instrument i to år, hvor de på andre skoler prøver fire forskellige instrumenter i kortere forløb ad gangen.

Nogle har undervisning i et musiklokale, andre har undervisning i lokaler i SFO, klub, Aula, festsal eller klasselokaler på folkeskolerne, og hos andre foregår undervisningen på den lokale musikskole. Nogle har delt undervisningen op, så det kun er halvdelen af klasserne, der får undervisning ad gangen; andre har alle elever afsted på én gang. Der findes således utallige muligheder for at organisere OrkesterMester både i form af instrumenter, bemanding, lokaler osv. De fremhævede eksempler i denne evaluering skal ses i lyset af dette.

Den store drøm er mange instrumenter, men i praksis fungerer få instrumenter bedst

Efter at have interviewet de forskellige skoler, tegner der sig et mønster: Dem, der udstråler størst glæde over OrkesterMester, og føler sig mest succesfulde, er typisk de skoler, hvor der maksimalt er tre instrumenter involveret. Her peger flere tovholdere på, at den begrænsede mængde instrumenter gør hele organiseringen mindre kompleks, og det opleves også at gøre samspillet i orkestret mere tilgængeligt for både børn og voksne.

Bag valget af instrumenter ligger der forskellige overvejelser hos de deltagende tovholdere, men nogle parametre synes at gå igen: hvilke instrumenter passer sammen? Hvor stort og alsidigt skal orkestret være? Er der en passion for bestemte instrumenter i medarbejdergruppen? Uanset motivationen bag instrumentvalget, medfører valget forskellige konsekvenser, idet det påvirker, hvor mange lærere og lokaler der skal bruges, og betyder noget for kompleksiteten i samarbejdet.

"Vi havde et fantastisk slagtøjs-hold i forvejen. Vi havde en medarbejder, der var rigtig god til det."

– Tovholder, folkeskoleleder

"Vi vidste ikke, man kunne nøjes med at have to instrumenter."

– Tovholder, musikskolelærer

*"Jeg kalder dem
Bjørnebanden. De
kan godt lide hinanden
internt, og det smitter af.
De laver sjov med hin-
anden og børnene."*
– Tovholder,
folkeskoleleder

*"Jeg tror ikke
på at vi nogen-
sinde kan undvære
vores eget personale til
undervisningen."*
– Tovholder,
folkeskoleleder

Den gode OrkesterMester- time faciliteres af mere end én lærer

På tværs af de deltagende skoler er undervisningsmiljøet omkring OrkesterMester meget varieret, hvilket naturligvis afhænger af den enkelte skoles organisering. Nogle steder står en musikskolelærer alene med grupper af 10-15 elever i små lokaler på skolen. Andre steder finder undervisningen sted i hele klasserum med flere instrumenter og fem eller flere lærere til stede. Der er også steder, hvor eleverne mødes alle sammen, deler sig op og genforenes senere i undervisningen. På trods af disse forskelle er der en tydelig tendens: Den bedste OrkesterMester-time faciliteres af mere end blot én lærer.

Denne oplevelse går på tværs af folkeskolelærere, musikskolelærere og tovholdere, og kommer til udtryk på alle deltagende skoler. Her peger flere på, at det i musikundervisningen opleves gavnligt at være flere til stede, da det giver mulighed for at holde øje med orkestrets helhed og samtidig dykke ned i detaljerne med både den enkelte elev og det specifikke instrument. Oplevelsen af, at der er en "kendt" lærer til stede sammen med en musikskolelærer bidrager desuden til, at undervisningen kan forløbe mere smidigt og effektivt.

Dårlige rammer spænder ben for forløbet

En central del af OrkesterMester-forløbet handler om at opbygge et stærkt fællesskab mellem eleverne og orkestret. Her spiller de fysiske omgivelser en afgørende rolle. På flere skoler finder orkesterundervisningen ikke sted i dedikerede musiklokaler, men derimod i SFO'ens lokaler, fritidsklubbens områder eller endda i en aula.

Flere OrkesterMester-lærere oplever i den forbindelse, at der er en udbredt følelse blandt de øvrige lærere på skolerne af, at OrkesterMester-undervisningen både larmer og forstyrrer. Dette kan skabe en kløft mellem OrkesterMester-forløbet og skolens øvrige personale. I forbindelse med selve undervisningen beskriver flere af tovholderne, hvordan undervisningen også ofte foregår i lokaler, der ikke er egnede til musikundervisning, og at de ofte må skifte lokaler. Mange af dem oplever også, at OrkesterMester-instrumenter og -udstyr forsvinder mellem de ugentlige timer, fordi de bliver flyttet af andre brugere af lokalerne.

"Er der nogen der har set de nodehæfter jeg lod ligge hernede? De er væk!"

– Musikskolelærer

Flere peger desuden på, at de bruger meget tid på først at samle eleverne i ét lokale, for dernæst at skulle sende dem ud i forskellige lokaler, der ikke er i umiddelbar forlængelse af hinanden. Flere af lærerne udtrykker i den forbindelse frustration over, at deres OrkesterMester-forløbet ofte ikke har én fast base, fordi vedvarende logistiske udfordringer gør det svært at fokusere på det, det hele handler om: musikken.

"Vi har ikke et sted at have nogle ting. De stuer ting af vejen på en hylde i SFO'en, vi har et depotrum, men det bruger skolen som mødelokale."

– Tovholder, musikskolelærer

Dedikerede OrkesterMester-dage skaber gode vilkår for samarbejdet

Alle deltagende skoler har grebet udfordringen omkring planlægning an på forskellig vis, men alle tovholdere beskriver, at logistik forbundet med planlægningen af OrkesterMester ofte er kilde til stor hovedpine. Eftersom OrkesterMester er et samspil mellem skoleleder, lærere, musikskole og musikskolelærere, kan det være svært at planlægge, hvornår OrkesterMester-timerne skal afvikles. Enkelte skoler har planlagt det således, at deres OrkesterMester-undervisning finder sted på samme dag for alle deltagende klasser, hvilket betyder, at musikskolelærerne er tilstede hele dagen. På andre skoler er OrkesterMester fordelt på flere dage, hvorfor musikskolelærerne skal komme over flere dage.

Stort set alle tovholdere fremhæver dog, at det er afgørende for at OrkesterMester lykkes, at faget prioriteres som et fag i skemalægningen. Dette skaber gode vilkår for samarbejdet, da de længere dage påvirker relationen OrkesterMester-lærerne imellem. En enkelt skole fortæller direkte, at de planlægger resten af undervisningen omkring OrkesterMester, da de prioriterer faget højt i den samlede helhed. Herudover beskriver de skoler, der har etableret et frivilligt orkester, at denne øvelse lykkes bedst, hvis det frivillige orkester ligger samme dag som den øvrige OrkesterMester-undervisning.

"Jeg planlægger rundt om det, så musikskolelærerne har en chance. Vi har altid en snak om hvornår det skal være."

– Tovholder, folkeskoleleder

"Alle OrkesterMester-timer er om tirsdagen."

– Folkeskolelærer

*"Jeg ville kaste
noget mere energi
efter de forældre, hvis
jeg skulle gøre det igen."*
– Tovholder,
folkeskoleleder

*"Mange elever har
sagt, at de ikke må
spille hjemme fordi "det
larmer" eller "min hund
gør når jeg spiller."*
– Tovholder,
folkeskoleleder

Forældre støtte opfattes som afgørende for OrkesterMesters succes

På tværs af de deltagende skoler er undervisningsmiljøet omkring OrkesterMester meget varieret, hvilket naturligvis afhænger af den enkelte skoles organisering. Nogle steder står en musikskolelærer alene med grupper af 10-15 elever i små lokaler på skolen. Andre steder finder undervisningen sted i hele klasserum med flere instrumenter og fem eller flere lærere til stede. Der er også steder, hvor eleverne mødes alle sammen, deler sig op og genforenes senere i undervisningen. På trods af disse forskelle er der en tydelig tendens: Den bedste OrkesterMester-time faciliteres af mere end blot én lærer.

Denne oplevelse går på tværs af folkeskolelærere, musikskolelærere og tovholdere, og kommer til udtryk på alle deltagende skoler. Her peger flere på, at det i musikundervisningen opleves gavnligt at være flere til stede, da det giver mulighed for at holde øje med orkestrets helhed og samtidig dykke ned i detaljerne med både den enkelte elev og det specifikke instrument. Oplevelsen af, at der er en "kendt" lærer til stede sammen med en musikskolelærer bidrager desuden til, at undervisningen kan forløbe mere smidigt og effektivt.

Samspil i hver undervisning skaber glæde hos eleverne

Den kvalitative undersøgelse af børnenes oplevelse af OrkesterMester viser, at eleverne elsker at spille sammen. Den viser desuden, at det netop er i samspillet, at de føler, at de er et orkester, og kan høre, at det, de øver på, lyder godt. Mange lærere og skoler deler børnenes oplevelse, og oplever størst glæde fra børnene, når de forskellige instrumentgrupper spiller sammen. Det er dog ikke på alle skoler, at undervisningen tilrettelægges ud fra idéen om samspil. På nogle skoler planlægges der eksempelvis "tutti" lektioner, som udelukkende er samspil, som ikke foregår hver gang, men derimod hver tredje eller fjerde gang.

Mellem tutti-lektionerne spiller børnene således udelukkende i deres respektive instrumentgrupper. På andre skoler opdeles timerne, så den første halvdel af undervisningen foregår ude i de enkelte instrumentgrupper, hvorefter den sidste halvdel altid er fælles samspil.

"Eleverne vokser når de spiller sammen. Og man hører helheden, de har øvet på længe."

– Tovholder, folkeskoleleder

"Succesen er at spille sammen og opdage, at det hænger sammen."

– Tovholder, musikskolelærer

Lokal succeshistorie

Når farver er nemmere at forstå end toner

I børne-evalueringen fortalte eleverne på OrkesterMester at der er mange nye ting at lære når man skal lære at spille på et instrument. Der er mange ting at huske, og mængden af ny information kan være overvældende. En lærergruppe på en af de deltagende skoler fandt en kreativ løsning, hvor tape i forskellige farver blev sat på elevernes tromboner – både for at gøre det tydeligt hvor tonerne ligger, men også for at gøre det nemmere for børnene at få en succesoplevelse med at spille, og senere huske tonen. Den deltagende skole oplevede eleverne tage godt imod ideen, og at deres udvikling gik hurtigere, og var mindre besværlig.

Jo flere koncerter, des større følelse af succes hos eleverne

Langt de fleste af tovholderne anerkender, at koncerter sammen med samspil skaber en følelse af succes hos eleverne. Koncerter kan dog være svære at afvikle i praksis, hvorfor det ikke er på alle skoler, at det prioriteres.

På tværs af tovholdere og lærere er der enighed om, at når børnene optræder foran andre og viser det, de har lært, skaber det en stolthed hos eleverne. Denne følelse af succes bidrager til et øget engagement i undervisningen, som tovholderne bemærker.

Flere lærere fremhæver, at succesoplevelsen ikke afhænger af størrelsen eller omfanget af koncerterne; det kan ligeså vel være OrkesterMesterFesten som at optræde for skolekammerater hjemme på skolen.

Uanset arrangementets størrelse opnår børnene en succesfølelse, når de får mulighed for at vise, hvad de har øvet sig på. Der er stor variation på tværs af skolerne i, hvor hyppigt der afholdes koncerter. Nogle steder sker det to gange om året, mens andre er mere aktive og optræder ved skolens juleafslutning, morgensang eller sammen med et lokalt orkester. Fælles for alle skoler er dog OrkesterMester-dagen, som udgør årets højdepunkt, og derudover også er det tidspunkt, hvor engagementet for OrkesterMester opleves størst; både hos børnene og deres forældre.

“Om det er for 0., eller 4. klasse, om det er for forældre, det er lige meget. De bliver superstolte, når de optræder.”

– Tovholder, folkeskolelærer

“Vores tur ud til Aarhus Symfoni-orkester, det er stort for eleverne. Det kan jeg mærke på dem.”

– Tovholder, folkeskoleleder

Gode råd og refleksioner fra tovholderne til organiseringen af OrkesterMester

Som dette afsnit har vist, spiller rammerne omkring OrkesterMester-forløbet en vigtig rolle for både børn og voksne. De deltagende tovholdere og lærere er blevet bedt om at dele deres bedste råd og erfaringer med selve organiseringen af OrkesterMester, og disse bevæger sig i spændingsfeltet mellem små detaljer, som hvor instrumenterne skal opbevares mellem lektionerne, til de større spørgsmål om, hvor mange lærere, instrumenttyper og lokaler der skal bruges.

- **Hvor skal OrkesterMester bo?
Tænk gerne i en fast base**
- **Det er ikke nødvendigt med mange instrumenter for at skabe en god orkesteroplevelse for børnene**
- **Lav klare aftaler om, hvor instrumenterne opbevares og om eleverne må have dem med hjem**
- **Planlæg og spil flere koncerter**
- **Støt op om et kollegialt samvær mellem lærer og musikskolelærer.**

Samarbejdet mellem folkeskole og musikskole

Et vigtigt omdrejningspunkt for OrkesterMester er samarbejdet mellem folkeskole og musikskole, hvor to forskellige undervisnings-traditioner skal mødes.

Samarbejdet kan være en udfordring, og særligt hvis de involverede parter arbejder ud fra forskellige målsætninger. Dette afsnit undersøger, hvad der skal til for at etablere et godt samarbejde og hjælpe OrkesterMester godt på vej.

Det er vigtigt, at der er en tydelig og engageret tovholder

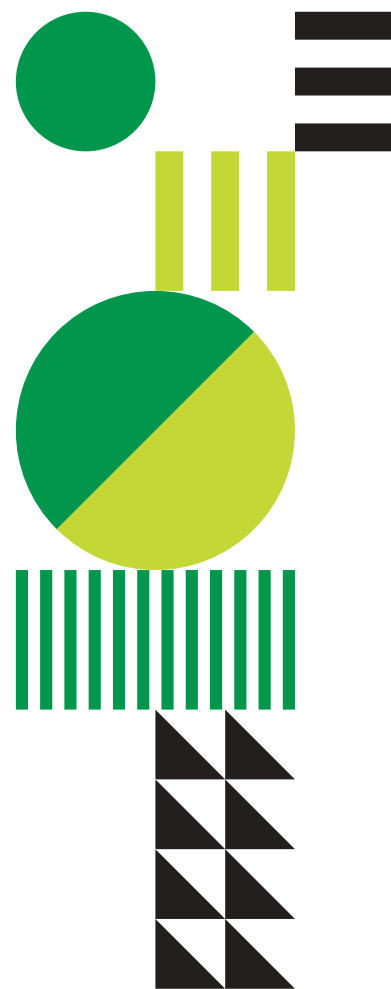
Lærere såvel som tovholdere er enige om, at det er lettest for alle parter, når der er en tydelig ansvarsfordeling fra start, og når samarbejdet på tværs hjælpes godt på vej.

“Der var ingen, der vidste, hvad der skulle foregå til den prøve. Og jeg gjorde ikke noget. Fordi vi havde aftalt, at det skulle jeg ikke. Så det gik jo galt. Der var voksne, der pludselig stod og brølede elever ind i hovedet, fordi der slet ikke var styr på det. Vi havde et møde ugen efter, ‘Hvem havde ansvaret for den prøve?’, spurgte jeg. ‘Det havde vi alle sammen’, sagde de så. Når alle har den, så har ingen den.”

– Tovholder, folkeskolelærer, om en intern OrkesterMester-prøve, der gik galt

Tovholderens betydning for OrkesterMesterforløbet kan ikke undervurderes. Uanset om det er en folkeskoleleder, musikskoleleder, eller underviser, opleves vedkommende som helt afgørende for at sikre, at forløbet kan køre gnidningsløst og nå sine mål. Ansvaret i det daglige er bredt fordelt på de deltagende skolerne, men der er en generel enighed om, at det er vigtigt at vide, hvem der har det overordnede ansvar, og at alle kan pege på den person.

Derudover er der bred enighed om, at en engageret tovholder kan have en afgørende indflydelse på forløbets succes. På flere skoler har både tovholdere og lærere givet udtryk for, at tovholderens engagementet ofte alene kan bane vejen for OrkesterMester, og der er eksempler på, hvordan en tovholders passion og dedikation i enkelte tilfælde kan ses som en slags ildsjæl mere end en koordinerende tovholder.

En fælles forventningsafstemning er alfa og omega

Forventningsafstemning spiller en afgørende rolle for at sikre succes af et Orkester-Mester-forløb. På tværs af de deltagende skoler er der en klar erkendelse af, at hvis de forskellige interessenter ikke er enige om formålet, målet og succeskriterierne, kan forløbet hurtigt tage en negativ drejning. Når samarbejdet går skævt, er der ofte oplevelser af, at det skyldes manglende enighed om grundlæggende elementer. For eksempel er der steder, hvor OrkesterMester opfattes som et rekrutteringsredskab for den lokale musikskole. Andre steder opstår der løbende uenighed om, hvorvidt man skal fokusere på børnenes eller musikskolelærernes succeskriterier. Dette kan føre til konflikter, når beslutninger skal træffes.

Nøglespørgsmål, der melder sig, er blandt andet: Er det musikskolelærernes eller børnenes succeskriterier, man sigter efter? Hvem træffer beslutningerne, og respekterer de involverede parter dem? Hvordan sikrer man en effektiv kommunikation mellem skolen, musikskolen og forældrene? Er Orkester-Mester primært et redskab til at rekruttere flere til musikskolerne, eller er det et fag, der skal introducere skolebørn til instrumenter?

Flere af de deltagende skoler peger desuden på to centrale spørgsmål, man bør stille sig selv ved opstarten af et OrkesterMester-forløb, der kan hjælpe samarbejdet mellem folkeskole og musikskole godt på vej. Disse to spørgsmål opleves at kunne danne grundlag for en vellykket implementering af Orkester-Mester-forløbet og sikre, at alle interessenter arbejder mod fælles mål:

- **Hvad er vores fælles succeskriterie?**
- **Hvad er vores fælles overordnede formål?**

"Men hvad er kriterierne for succes? Det skal ikke være lærernes succes, der står først. Vi har de børn, vi har. Og så når vi måske ikke særlig langt musikmæssigt."

– Tovholder,
folkeskoleleder

"Der er rygter om, at slagtøj skal ud, fordi det er for dyrt, men der har jeg sagt til mine lærere, at det gider jeg sgu ikke være med til. Så tager vi det selv med."

– Tovholder,
folkeskoleleder

Forventnings- afstemningen involverer også forældre og børn

Den kvalitative evaluering viser, at OrkesterMester opfattes meget forskelligt, afhængigt af hvem man spørger. For tovholdere og musikskoler opleves OrkesterMester som en gave til eleverne, der igennem initiativet får en unik chance for at lære at spille på et instrument. For mange af folkeskolelærerne opleves det som en god mulighed for et toårigt forløb, hvor de kan udvikle klassen yderligere. For eleverne er OrkesterMester oftest blot endnu et fag i skolen, som det ikke er sikkert, de fortæller så meget om derhjemme, hvorfor forældrene måske ikke er så involverede eller engagerede. Når der er forskellige opfattelser af, hvad forløbet er, eller skal være, vil der også være forskellige ideer om forventningerne til børnene.

Det ses bl.a., når der opstår uenigheder om, hvor meget børnene forventes at øve mellem OrkesterMester-timerne. Hvis dette er ønsket fra lærernes side, vil det være væsentligt at involvere både børn og forældre i målene for at sikre den bedste opbakning som muligt.

*“Det er et krav fra os på musikskolen at der skal være 60 minutters møde mellem musikskolelærer og skolelærer om ugen. Det er afgørende for om undervisningen lykkes.
– Tovholder, musikskoleleder*

Ugentlig dialog og skriftlige aftaler giver følelsen af at være et team

Det kan være svært at forene musikskolens og folkeskolens forskellige kulturer. Erfaringer på de deltagende skoler indikerer, at det gode samarbejde baserer sig på en konstant dialog og at have et fælles kompas. I den forbindelse virker det nyttigt at facilitere samarbejdet løbende ved at have ugentlige møder eller aftaler. I mødet mellem folkeskolelærer og musikskolelærer viser erfaringerne også, at den lokale tovholder er vigtig for at oversætte mellem musikskolen og folkeskolens undervisningstraditioner.

En af de deltagende musikskoler fortæller bl.a., at de har gjort sig meget gode erfaringer med at afvikle ugentlige møder udenom selve undervisningen mellem de deltagende musikskolelærere og folkeskolelærere, at dette nu er blevet et krav for samarbejdet. Udover at de ugentlige møder omhandler undervisningsplaner og elevhåndtering, etc., opleves møderne også at have positiv indvirkning på oplevelsen af at være kolleger og et team.

Musikskolelærerens undervisningstraditioner opleves svære at forene med folkeskolen

Repræsentanter fra alle interessentgrupper i OrkesterMester - herunder musikskolelærere - har givet udtryk for, at det kan være en udfordring for musikskolelæreren at træde ind i folkeskolens rammer. Det kan være svært at forene to undervisningskulturer i ét og samme forløb. Det kræver både tilpasning og tålmodighed - fra begge parter.

"Børnene synes det er for kaotisk at spille sammen alle sammen. Der er en grund til at man går til soloundervisning."

- Musikskolelærer

Musikskolelærerne er i høj grad vant til at give soloundervisning til elever, de kender, der allerede er interesserede i deres instrument. I folkeskolens rum bliver de imidlertid nødt til at skifte fra at være specialister til at være generalister i undervisningen og samtidig håndtere større grupper af elever, hvoraf nogle er engagerede, nogle blot er til stede, og andre modstræbende deltager.

Derudover møder musikskolelæreren i mange tilfælde kun ind én dag om ugen, og flere udtrykker en oplevelse af at være "ugens gæst" og at være på udebane. Disse udfordringer er noget, som mange musikskolelærere har givet udtryk for, og som tovholderne også ofte anerkender. På de skoler, hvor der tages hånd om musikskolelærernes udfordringer, f.eks. ved at have folkeskolelærere med i undervisningen, skabes der et venskabligt og kollegialt samarbejde, hvilket gør det lettere for musikskolelærerne at navigere i folkeskolens rammer.

"Det der med at rumme børn... Det er jo virkelig en udfordring, nogle af musiklærerne har haft."

- Folkeskoleleder

Kendskab til børnegruppen sikrer den gode afvikling af OrkesterMester

Der er bred enighed blandt alle interessentgrupper om, at musikskolelæreren kan stå over for udfordringer, når de underviser i folkeskolens rammer. På samme måde anerkendes det fra alle interessentgrupper, at en lærer, som allerede kender børnene, spiller en vigtig rolle i afviklingen af OrkesterMester-undervisningen. I nogle tilfælde er der lige så mange folkeskolelærere til stede i undervisningen, som der er musikskolelærere. Dette betyder, at musikskolelæreren aldrig står alene, og at lærerne samarbejder parvis. Andre steder deltager tre musikskolelærere og en klasselærer, der skifter mellem de forskellige grupper. Endelig er der steder, hvor folkeskolelæreren ikke deltager som underviser, men som en elev, der også skal lære at spille instrumentet. Uanset den konkrete konstellation er folkeskolelæreren tilstedeværelse afgørende.

Folkeskolelæreren tilstedeværelse i starten af forløbet er vigtig for at etablere gode relationer til børnene, og senere spiller de en afgørende rolle i at fastholde fokus og hjælpe med klasseledelse. På tværs af mange interviews er der enighed blandt tovholdere og musikskolelærere om, at det ikke er realistisk at undvære folkeskolelæreren eller det pædagogiske personale i undervisningen, så længe der er en forståelse og et godt samarbejde mellem folkeskolelæreren og musikskolelæreren. Disse fælles bestræbelser er afgørende for at sikre et vellykket forløb for alle involverede parter.

”Det vigtige var, at der var et personale på, som havde gode relationer til børnene fra starten.”

– Tovholder, folkeskoleleder

Det er bedst, når hele skolen synes, at OrkesterMester er en god idé

Der er bred enighed om, at OrkesterMester-forløbet er rarest for alle parter, når det øvrige skolemiljø kender til og bakker op om forløbet. Stort set alle skoler peger på, at det – udover de logistiske overvejelser omkring selve organiseringen af OrkesterMester og samarbejdet mellem musikskole og folkeskole – er vigtigt at involvere den øvrige skole. Her opleves det som afgørende for et succesfuldt OrkesterMester-forløb, at der opnås opbakning fra folkeskolens øvrige lærere.

”Eleverne bliver gladere, når de kan mærke, der er voksne, som går op i det, og er glade, når de spiller. Det virker modsat, når nogen skælder ud over at de larmer, eller at instrumenterne fylder”

– Tovholder, musikskolelærer

Erfaringerne viser, at OrkesterMester-forløbet kan medføre udfordringer for de øvrige lærere på skolen – eksempelvis ved at OrkesterMester optager flere undervisningslokaler, hvilket kan påvirke skolens øvrige daglige aktiviteter, eller at OrkesterMester-timerne medfører betydelige støjgener i løbet af skoledagen, hvilket har givet anledning til klager og bekymringer blandt både tovholdere og lærere. I visse tilfælde er der også rapporter om elever, der medbringer deres instrumenter til andre timer og derved forstyrrer andre læreres undervisning.

Disse udfordringer understreger vigtigheden af at involvere og informere det øvrige personale på skolen, og arbejde på at finde løsninger, der imødekommer alles behov. Det er en fordel, når der skabes positiv synergi mellem OrkesterMester-forløb og resten af skolens aktiviteter.

”Selve lærergruppen på skolen er ikke så meget med, men alle synes, det er lidt fedt, de står og trutter derude.”

– Tovholder, folkeskolelærer

Lokal succeshistorie

Når klasselæreren også skal lære at spille, skaber det engagement hos børnene

Den kvalitative undersøgelse af børnenes oplevelse af OrkesterMester viser, at børnene kan have svært ved at navigere i de mange førstegangsoplevelser, der er forbundet med forløbet. For at hjælpe børnegruppen godt på vej, besluttede en folkeskolelærer sig for at sætte sig på skolebænken sammen med eleverne for at lære at spille på instrument med dem. Her er erfaringen, at når klasselæreren sætter sig ved siden af eleverne og er ”elev” i OrkesterMester understøtter det musikskolelærerens undervisning, og viser samtidig børnene, at det er helt i orden at opleve udfordringer ved at lære.

Samtidig var der en skjult agenda fra klasselæreren, der håbede på at kunne understøtte undervisningen på sigt.

”Jeg ville også gerne spille med – så når børnene kigger på mig og spiller forkert, synes de ikke det er så pinligt selv at gøre det.”

– Klasselærer

Gode råd og refleksioner fra tovholderne til det gode samarbejde om OrkesterMester

I samarbejdet mellem folkeskole og musikskole mødes to verdener, der kommer fra vidt forskellige undervisningstraditioner. Disse skal lære at sameksistere i OrkesterMester. Som dette afsnit har vist, er det vigtigt at arbejde ud fra klare definerede roller, en fælles retning og godt kollegaskab. Når lærere og tovholder skal give gode råd til andre skoler, peger de på vigtigheden i at sætte rammerne for samarbejdet tidligt i forløbet. Her spiller forventningsafstemningen før forløbets start en afgørende rolle.

- Sæt en fælles retning inden forløbets opstart
- Lad tovholderen have ansvaret
- Skab en team-følelse – også udenfor undervisningen
- Involver det øvrige skolemiljø, så der er bred opbakning til OrkesterMester
- Skab kollegaskab mellem musikskolelærer og folkeskolelærer.
- Del forventningsafstemningen med forældre – så engagementet er fælles.

Etablering af et frivilligt skoleorkester

Selvom næsten alle deltagende skoler har forsøgt sig i en eller anden udstrækning, er det omkring halvdelen af skolerne, der er lykkedes med at skabe frivillige orkestre. Et frivilligt orkester kan – som OrkesterMester – se ud på mange måder, og ikke to frivillige orkestre har

været organiseret ud fra samme principper. I denne del af undersøgelsen ser vi nærmere på det frivillige orkester. Hvad har virket? Hvad har været udfordrende? Hvad har virket, når det er lykkedes? Hvad har læringen været, når det ikke er gået som ønsket?

Der er mange hensyn, når man skal skabe et attraktivt fritidstilbud til målgruppen

Undersøgelsen af børnemålgruppen viser, at OrkesterMesters målgruppe ofte har travlt i deres fritid. Mange børn går allerede til flere ting ugentligt, som de ønsker at blive gode til, og derfor lægger mange timer i. På tværs af de deltagende skoler er der stor opmærksomhed på, hvilke fritidstilbud der ellers tilbydes på og i nærheden af skolen. Her kan flere tovholdere mærke, at målgruppen kan være svær at fange og fastholde, hvilket både handler om tilbuddets indhold og logistikken omkring det. Flere i børnemålgruppen søger mod fritidstilbud, der smager voksent, og her falder et frivilligt skoleorkester ikke altid i god jord.

Herudover har mange tovholdere overvejet, om det frivillige orkester f.eks. skal finde sted på skolen eller musikskolen? Om flere skoler skal involveres i det samme orkestertilbud? Om man konkurrerer med den ugentlige aftenåben på den lokale klub på den valgte ugedag for orkestret?

Undersøgelsen viser, at der er mange hensyn at tage, og på enkelte skoler har man i stedet forsøgt at etablere det frivillige skoleorkester i løbet af skoledagen, for ikke at konkurrere om den populære fritid.

”Klubben var vores største konkurrent. Den blev et trin ind i voksenlivet og 4. klasserne vil hellere vende det barnlige – altså orkesteret – ryggen.”

– Tovholder, musikskoleleder

På tværs af skolerne oplever flere tovholdere ligeledes, at det kan være en udfordring at fastholde børnenes interesse for skoleorkestret over længere perioder.

”Vi havde et orkester, men det var meget få børn, og så lukkede det lige så stille sig selv.”

– Tovholder, folkeskoleleder

Det frivillige orkester opleves svært både at etablere og drive

Under halvdelen af de ti deltagende skoler er lykkedes med at etablere et frivilligt orkester. På tværs af landet fortæller både tovholdere og lærere, at det bl.a. har været svært at få opbakning fra elever og forældre, og at det har været en udfordring at rekruttere elever til orkestrene. Etableringen af et frivilligt orkester indeholder mange af de samme udfordringer, som skolerne oplever i forbindelse med OrkesterMester: logistik, ejerskab, personale, og ressourcer. Parallelt med at skolerne forsøger at forløse ét orkester i OrkesterMester-forløbet, forsøger flere at etablere et frivilligt orkester og i dét skabe et godt fritidstilbud, der er attraktivt for en børnegruppe, der i de fleste tilfælde allerede dyrker mellem 2-4 fritidsinteresser om ugen. Her peger flere på, at det både er svært at etablere og herefter drive det frivillige orkester, og at det kræver mange interessetimer og ildsjæle at lykkes.

“De var lidt pressede, så vi var lige ved at nedlægge det. Så vi måtte lave en mini-koncert for resten af skolen, og så fik vi tilmeldinger nok.”

– Tovholder, folkeskoleleder

Andre steder formår OrkesterMester-forløbet ikke at bygge bro mellem eleverne og det frivillige orkester. I den kvalitative undersøgelse blandt børnemålgruppen fortæller elever, der aktivt har opgivet det frivillige orkester, at den indledende lyst til at blive del af skoleorkestret handlede om en nysgerrighed på instrumenterne og ønsket om socialt samvær. Fravalget derimod handlede om for store niveau- og aldersforskelle i de frivillige orkestre. De elever, som har spillet længe (1-2 år) oplever ikke at få nye udfordringer, når orkestret også skal kunne rumme elever, der er helt nye på deres instrumenter. Når de nyeste medlemmer sætter barren for niveauet, falder incitamentet til at blive ved hos de ældre. Derudover beskriver flere af børnene, at interessen for at blive i orkestret også er bundet op på de enkelte lærere og de andre deltagende elever. Det sociale element virker således til at være alfa omega.

“De største udfordringer var for få børn. Men jeg har ingen klare svar på om det var niveau, forventninger, eller om det var den forkerte underviser fra Kulturskolen.”

– Tovholder, folkeskoleleder

Koncerter fungerer som det bedste rekrutteringsmiddel hos forældrene

Rekruttering er en hovedpine hos mange tovholdere, når det handler om at finde nye deltagere til det frivillige skoleorkester. På de deltagende skoler ses der flere strategier til, hvordan og hvornår rekrutteringsprocessen til det frivillige orkester implementeres. På enkelte skoler reklameres der for det frivillige orkester på et indledende forældremøde, når Orkester- Mester-forløbet introduceres til de nye klasser. Andre skoler deler flyers ud til eleverne i OrkesterMester- klasserne for at skabe nysgerrighed, og hos andre begynder rekrutteringsprocessen først, når OrkesterMester-forløbet er ved at være ved vejs ende, og man ønsker at fastholde elevernes interesse. Flere erfaringer peger dog på, at koncerter virker til at være det mest oplagte sted at rekruttere nye til det frivillige orkester, fordi man her har forældrenes fulde opmærksomhed.

Én ting er, at andre børn oplever, at det er spændende at være med i orkestret, noget andet er, at forældrene får øjnene op for orkestret. Det er ikke altid afgørende, hvilken slags koncert det drejer sig om – det kan være juleafslutningen eller den store OrkesterMester-dag. Det afgørende er, at forældrene oplever orkestret. Når forældrene bliver imponerede til en koncert, bliver de motiverede på deres børns vegne, og forældrenes motivation og opbakning opleves som afgørende for, at det frivillige orkester kan lykkes. Dette handler også om, at sikre, at børnene møder op til orkestret.

*"Suset at de spillede med til salmerne til julekoncerten i kirken var meget, meget stort. Jeg ved ikke om børnene fattede det, men forældrene blev blæst bagover."
– Tovholder, musikskoleleder*

Når det handler om forventninger og mål, minder OrkesterMester og det frivillige orkester om hinanden

Det er mange af de samme udfordringer, der kendetegner organiseringen af OrkesterMester og det frivillige orkester, udover spørgsmålet om rekruttering. Når de deltagende skoler fortæller om deres erfaringer med at etablere frivillige orkestre, tegner der sig et billede af, at følgende punkter er vigtige at have sig for øje – inden man starter et frivilligt orkester.

Forventningsafstemningen

Alle tovholdere peger på, at det er vigtigt at gøre op med sig selv, hvad det overordnede ønske med det frivillige orkester er. Hvad ønsker man at opnå med det frivillige orkester, og hvad ønsker man, at deltagerne skal få ud af det? Handler det eksempelvis om at skabe en stærk musiktradition på den enkelte skole, om at skabe interesse for soloundervisning hos musikskolerne på sigt eller om noget helt tredje?

Tilhørsforholdet

I forlængelse af forventningsafstemningen er det ligeledes vigtigt at overveje, hvor det frivillige orkester skal høre til. Skal det foregå på den enkelte folkeskole eller på den lokale musikskole? I disse overvejelser skal det ligeledes aftales, hvem der har ansvaret for at drive det frivillige orkester. Erfaringerne viser, at for de orkestre, hvor forventningsafstemningen er klar og ejerskabet er placeret, har skolerne en oplevelse af, at orkestrene begynder at være en succes, og kan være med til at skabe en kultur.

Lokal succeshistorie

Når orkestret er i skoletiden har eleverne lettere ved at vælge det til

Mange børn har et rigt fritidsliv med attraktive alternativer. I skoletiden kan det være nemmere at styre alternativerne, og derfor kan et orkester i en mellemtime være en god løsning til at skabe interesse hos eleverne. Her har enkelte skoler eksempelvis haft stor succes med at etablere det frivillige orkester i en mellemtime, hvor alternativet er elevråd, kor eller lektielæsning. Andre skoler har med en vis succes etableret deres frivillige orkester på samme dag som OrkesterMester-undervisningen, så eleverne allerede er i 'musik-humør'.

"Vi druknede lidt i vores egen succes, da vi lagde orkestret i en time, hvor alternativet var at eleverne kunne lave lektier."
– Folkeskolelærer

Lokal succeshistorie

Start det frivillige orkester før eleverne starter i OrkesterMester-klasserne

At opbygge et orkester som en del af en skoles identitet tager tid, og når man som skole kan krydse af, at det er en del af formålet med orkestret, kan man begynde at lægge en strategi. En musikskole beretter f.eks., at de ønsker at indføre musikkendskab på en af deres samarbejdsskoler, og derfor sætter de ind, før eleverne kommer ind i OrkesterMester-klasserne. De har derfor skabt et tilbud til 0-1. klasserne, der i SFO'en kaldet 'Stryg og leg', hvor eleverne introduceres til instrumenter, hvilket både giver børnene bedre forudsætninger, når OrkesterMester-forløbet starter og kickstarter rekrutteringen til det frivillige orkester. Erfaringen er, at over tid bliver endnu flere børn introduceret til instrumenter og til orkester som fritidsaktivitet, hvor med orkestret kan blive en etableret del af skolens liv, kultur og identitet.

"Det er blevet en del af skolens identitet. Vi har oplevet at halvdelen af en skole med 900 elever har spillet på et instrument."
– Tovholder,
musikskoleleder

Om OrkesterMester

OrkesterMester er en landsdækkende indsats under Musikhandleplanen 2023-2027, der sigter mod at etablere skoleorkestre og -kor på tværs af landet. Formålet er at fremme børns musikalske færdigheder og styrke trivsel gennem musikalske fællesskaber. Gennem samarbejde mellem musik- og kulturskoler og folkeskoler ønsker OrkesterMester at skabe trygge, sjove og relevante adgange til musik, der beriger børnenes skoleliv og skaber livslange adgange til oplevelser, læring og fællesskaber.

OrkesterMester blev i 2018 opstartet med støtte fra NordeaFonden. Fra 2019 fik OrkesterMester støtte gennem Musikhandleplanen 2019-2022, og senest er OrkesterMester kommet med i Musikhandleplanen 2023-2026. OrkesterMester har gennem en årrække også modtaget støtte fra AugustinusFonden til gennemførelse af de årlige OrkesterMesterFester i landets koncerthuse.

Om Will & Agency

Will & Agency er et hybrid konsulentfirma, der specialiserer sig i social data science ved at forene human data og big data i en analytisk ramme. Vores analytiske og rådgivningsmæssige arbejde omfatter en bred vifte af kunder, herunder store danske og internationale brands, offentlige myndigheder samt film-, medie- og kulturbrands og oplevelser – særligt med børn og unge som målgruppe. Vores arbejde bygger på solide analyser, antropologisk analyse, og med et særligt fokus på børn og unge sikrer vi, at børnenes stemmer altid bliver hørt og formidlet.

**Kvalitativ evaluering
af OrkesterMester
ifølge tovholderne**

April 2024